

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
Навчально-науковий інститут денної освіти
Кафедра педагогіки та суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач
кафедри
Петренко І.М

«_01_» вересня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни « **Філософія науки і методи наукових досліджень**»

освітньо-наукова програма «Економіка»

спеціальність 051 Економіка

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ступінь вищої освіти доктор філософії

Робоча програма навчальної дисципліни «**Філософія науки і методи наукових досліджень**» схвалена та рекомендована до використання в освітньому процесі на засіданні кафедри педагогіки та суспільних наук
Протокол від «_01_»_вересня_2023 року №_1_.

Полтава 2023

Укладач: Усанов Ігор Вікторович к. філос. н., доцент кафедри педагогіки та суспільних наук Полтавського університету економіки і торгівлі.

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-наукової програми «Економіка» спеціальності 051 Економіка ступеня доктора філософії

Т. А. Костишина

«_01_»_вересня_2023 року

ЗМІСТ

РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни.....	4
Розділ 2. Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання.....	5
Розділ 3. Програма навчальної дисципліни.....	7
Розділ 4. Тематичний план навчальної дисципліни.....	11
Розділ 5. Система оцінювання знань здобувачів.....	27
Розділ 6. Інформаційні джерела.....	29
Розділ 7. Програмне забезпечення навчальної дисципліни.....	32

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 – Опис навчальної дисципліни «Філософія науки та методи наукових досліджень»

Місце у структурно-логічній схемі підготовки	Пререквізити: Постреквізити: Виконання проектів	
Мова викладання	Українська	
Статус дисципліни: обов'язкова навчальна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки		
Курс/семестр вивчення	1 курс / 1 семестр	
Кількість кредитів ЄКТС/ кількість модулів	4/2	
Денна форма навчання:		
Кількість годин:		
120 загальна кількість:		
20 – лекції;		
16 – практичні заняття;		
84 – самостійна робота;		
Екзамен – вид підсумкового контролю.		
Заочна форма навчання:		
Кількість годин:		
120 загальна кількість:		
8 – лекції;		
4 – практичні заняття;		
108 – самостійна робота;		
Екзамен – вид підсумкового контролю.		

Розділ 2.

Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Мета навчальної дисципліни полягає в оволодінні теоретичними знаннями про принципи та філософські засади наукового світогляду, формування навичок використання методологічного інструментарію у власному науковому дослідженні та професійній роботі для системного економічного аналізу та пошуку ефективних рішень

Завдання навчальної дисципліни полягає у тому, щоб надати здобувачам знання щодо: специфіки філософського пізнання та узагальнення, розвитку науки та наукової методології, принципів та методів наукового дослідження та його аналітичного інструментарію; розуміння співвідношення понять методологія, метод, їх використання в емпіричному та теоретичному дослідженні; оволодіння навичками організації наукового пошуку: постановка проблеми, обґрунтування її актуальності, визначення завдань та методологічного інструментарію; набуття навичок критичного аналізу інформації, вміння формулювати і відстоювати свою позицію та вести змістовну наукову дискусію.

Таблиця 2 – Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач (загальні (ЗК 1) ..., спеціальні (СК 1))	Програмні результати навчання (ПР 1, ПР 2...)
ЗК01. Здатність абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору і з дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.	ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку. ПРН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

<p>СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей</p> <p>СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності</p>	<p>ПРН07. Застосовувати інноваційні науково-педагогічні технології, формулювати зміст, цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу з дотриманням норм академічної етики та доброчесності.</p> <p>ПРН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.</p> <p>ПРН09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.</p>
---	--

Розділ 3.

Програма навчальної дисципліни

«Філософія науки та методи наукових досліджень»

Модуль 1. Соціокультурна детермінація наукового знання

Тема 1. Особливості філософського та наукового світогляду

Світогляд як форма самовизначення людини і як духовно-практичний спосіб освоєння світу. Структура світогляду, його типологія. Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, науковий, філософський. Філософський світогляд як теоретичне відношення до світу. Пошук всезагального в системі відношень людини і світу, понятійна форма виразу. Соціально-культурна спрямованість філософського знання. Специфіка філософського мислення та його риси: рефлексивність, універсальність, критичність.

Співвідношення філософії та наукового світогляду. Наука як складова частина духовної культури. Предмет філософії науки. Її основні функції. Місце філософії науки в системі наукових знань і наукової діяльності.

Тема 2. Генезис та еволюція науки

Феномен науки. Наука як система знань про світ. Наука як пізнавальна діяльність людини. Наука як процес дослідження закономірностей реальності. Пізнання як вимір людського буття та спосіб самоствердження людини. Проблема пізнаності світу. Види пізнання (буденне, художньо-образне, міфологічне,

релігійне, філософське, наукове). Наука і релігія. Наука і філософія. Культурно-історична обумовленість наукових знань. Зародження і розвиток класичної науки. Багатоманітність форм знання. Проблема демаркації наукового знання. Наукове знання і ненаукове. Особливості наукового знання та критерії науковості: об'єктивність, системність, доказовість, раціональність, понятійно-методологічна база. Наукове пізнання як основа наукових досліджень.

Тема 3. Наука як соціальний інститут

Наука як діяльність людини з вироблення, систематизації і перевірки знань. Наукове знання як система, його особливості і структура. Наукова революція XVI – XVII ст. та її вплив на трансформацію філософського знання. Проблема методології наукового пізнання: емпіризм (Ф.Бекон) та раціоналізм (Р.Декарт). Механістична картина світу. Принципи класичної наукової картини світу.

Наука і суспільство. Суб'єкт і об'єкт науки. Історичний розвиток способів трансляції наукових знань: від рукописних видань до сучасного комп'ютера. Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. Наукові співтовариства та їх історичні типи: республіка вчених (XVII – XVIII ст.), наукові співтовариства епохи дисциплінарно організованої науки (XIX – XX ст.); формування міждисциплінарних співтовариств науки XX сторіччя. Наукові школи. Некласична, постнекласична наука.

Тема 4. Логіка та методологія науки

Методологія як система правил принципів і операцій наукового пізнання. Сутність понять метод, методика, методологія дослідження та їх функції. Методи пізнання: емпіричні (спостереження, експеримент, вимірювання) і теоретичні (моделювання, аналіз, узагальнення).

Наукове знання як система, що розвивається. Наукова картина світу. Історичні форми наукової картини світу, їх функції. Науково – технічні революції. Постнекласична наука та філософія науки. Моделі наукового знання: критичний раціоналізм К.Поппера, теорія наукових революцій Т Куна, епістемологічний анархізм П.Фейєрабенда. Методологічна концепція К.Поппера: фальсифікація, об'єктивність, метод проб і помилок. Наукова парадигма і наукове товариство Т.Куна. Критика кумулятивізму П. Фейєрабендом. Наука і міф, наука та ідеологія.

Тема 5. Емпіричне та теоретичне наукове пізнання

Структура наукового знання. Емпіричне та теоретичне пізнання. Факти і теорії. Прийоми емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, аналіз, індукція. Ознаки емпіричного пізнання: збір фактів, їхнє первинне узагальнення; опис спостережуваних і експериментальних даних; їхня систематизація, класифікація й інша діяльність, що фіксує факти.

Пізнавальні прийоми і засоби теоретичного пізнання: абстрагування ідеалізація, синтез дедукція тощо. Основні структурні компоненти теоретичного пізнання: проблема, гіпотеза і теорія. Теорія як система законів, що відображають сутність досліджуваного об'єкта. Взаємозалежність емпіричного і теоретичного рівнів пізнання. Гіпотетико-дедуктивний метод створення наукової теорії, можливості і межі його застосування. Наукова теорія: класифікація, складові та логічна

структура. Практика наукового дослідження як переходу від емпіричного (наукових фактів) до наукової теорії.

Модуль 2. Теоретичні основи наукового дослідження

Тема 6. Гносеологія та епістемологія

Критерії наукового знання. Істина та істинність. Емпіризм та раціоналізм. Рівні пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне, абстрактне і конкретне в пізнанні. Раціональне та ірраціональне.

Проблема істини та її критеріїв у епістемології. Класична концепція істини як відповідності тверджень реальності. Концепції істини когерентна, прагматична, семантична, феноменологічна. Варіанти вирішення проблеми істини. Характеристики істини. Істина як процес, абсолютна і відносна істина. Догматизм і релятивізм в розумінні співвідношення абсолютного і відносного моментів в істині. Проблема істини в сучасній науці.

Верифікація і фальсифікація наукових гіпотез як спосіб встановлення їх достовірності та обґрунтованості. Теоретичні моделі та схеми генерації наукових гіпотез. Специфіка соціоекономічного пізнання. Об'єкт і суб'єкт соціоекономічного пізнання. Цілі економічного дослідження. Стадії формування соціоекономічної теорії. Соціоекономічне знання як частина економічної культури. Стратегія керування знаннями. Моделювання в соціоекономічному пізнанні.

Тема 7. Теорія наукового обґрунтування

Поняття аргументації. Доведення – логічний метод обґрунтування думки / знань. Структура доведення. Види доведення. Верифікація і фальсифікація. Способи аргументації: емпірична та теоретична аргументація. Факт як приклад, як ілюстрація. Аргументація доказова та недоказова. Авторитарне мислення: некритичність, стереотипність, абстрактність.

Критика і спростування. Критика як обґрунтування безпідставності процесу аргументації. Спростування як вид критики. Структура та види критики: критика тези, критика аргументів, критика форми. Правила критики, можливі помилки і логічні хитрощі при їх порушенні. Критика явна і неявна. Критика конструктивна і деструктивна, обґрунтована і необґрунтована, релевантна і нерелевантна. Прийоми обґрунтування у науковому дослідженні.

Тема 8. Динаміка та закономірності зростання наукового знання

Наука і наукове дослідження: історичний теоретичний соціальний контекст. Суб'єкт і об'єкт наукового дослідження. Предмет та мета наукового дослідження. Актуальність та соціальна значимість наукового дослідження. Дослідник і наукове співтовариство. Міфологеми авторитети і стереотипи.

Наукові дослідження фундаментальні та прикладні.

Тема 9. Філософія науково-технічного розвитку

Техніка як інструмент, артефакт та технологія. Техніка як особливий вид знання. Проблемне поле філософії техніки: техніцизм та антитехніцизм. Техносфера і ноосфера. Особливості технічного прогресу як фактору цивілізаційного розвитку. Еволюція взаємовідносин між наукою і технікою, підкорення науки технікою.

Техніка як самостійна реальність, як третя природа, техніка у протиставленні природі, мистецтву, мові і людині. Концепції технологічного детермінізму, досягнення комп'ютерної революції. Нове інформаційне середовище і проблема комунікації, стратегічні задачі технічного прогресу в контексті наукового розвитку

Інформаційне суспільство та комунікативне середовище. Теорії інформаційного суспільства: Д.Белл Е.Тоффлер М.Кастельс та ін. Інформація і знання.

Тема 10. Критичне мислення і наукова дискусія

Критичне мислення як логічна саморефлексія, здатність свідомо та самостійно міркувати над отриманою інформацією. Критичне і некритичне мислення. Стереотипи і упередження у науковому пізнанні.

Основні риси критичного мислення: самостійність, постановка проблеми, прийняття рішення, чітка аргументованість, соціальність. Мислення критичне і творче мислення. Проблемність як риса критичного мислення. Рівні рішення проблем: рутинний, селективний, адаптаційний, інноваційний.

Дискусія; диспут, полеміка, дебати. Дискусія як метод вирішення спірних питань і своєрідний спосіб пізнання. Правила ведення дискусії. Коректні та некоректні інструменти ведення дискусії Некоректні прийоми аргументації: аргумент до аудиторії, аргумент до особи, аргумент до мас, аргумент до людини, аргумент до сили, аргумент до незнання, тощо. Культура ведення наукової дискусії та наукового дослідження.

Розділ 4.

Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 4.1 – Тематичний план навчальної дисципліни «Філософія науки та методи наукових досліджень» для здобувачів денної форми навчання

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Соціокультурна детермінація наукового знання					
Тема 1. Особливості філософського та наукового світогляду 1. Філософія і наука в духовній практиці людини. 2. Особливості людського ставлення до світу. 3. Характеристика світогляду. 4. Співвідношення філософії, релігії, науки	2	Тема 1. Особливості філософського та наукового світогляду 1. Світогляд як форма самовизначення людини. 2. Історичні типи світогляду. 3. Науковий світогляд: формування та специфіка. 4. Предмет філософії науки, її основні функції.	2	Тема 1. Особливості філософського та наукового світогляду Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 1 «Особливості філософського та наукового світогляду»	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 2. Генезис та еволюція науки</p> <p>1. Періодизація розвитку науки</p> <p>2. Пранаука та наука у власному значенні слова. Дві стратегії породження знань</p> <p>3. Загальний огляд розвитку науки. Дослідницька програма співвідношення науки та технології в історії</p> <p>4. Історія формування типів наукової раціональності та методології наукового пізнання (на прикладі соціоекономічних дисциплін)</p>	2	<p>Тема 2. Генезис та еволюція науки</p> <p>1. Наука як процес дослідження закономірностей реальності.</p> <p>2. Проблема пізнаваності світу у філософії.</p> <p>3. Види пізнання (буденне, художньо-образне, міфологічне, релігійне, філософське, наукове).</p> <p>4. Культурно-історична обумовленість наукових знань.</p> <p>5. Особливості наукового знання та критерії науковості: об'єктивність, системність, доказовість, раціональність, понятійно-методологічна база.</p> <p>6. Наукове пізнання як основа наукових досліджень</p>	4	<p>Тема 2. Генезис та еволюція науки</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 2 «Генезис та еволюція науки»</p>	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 3. Наука як соціальний інститут</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні засади визначення статусу науки у системі соціальних інститутів сучасного суспільства 2. Організація та еволюція наукового етосу. 3. Етос Мертона (етос класичної науки) 4. Сучасна (постакадемічна) наука і науковий етос 	2	<p>Тема 3. Наука як соціальний інститут</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наукова революція XVI - XVII ст. та її вплив на розвиток пізнання. 2. Проблема методології наукового пізнання: емпіризм (Ф.Бекон) та раціоналізм (Р.Декарт). 3. Принципи класичної наукової картини світу. 4. Наукові співтовариства та їх історичні типи. 	2	<p>Тема 3. Наука як соціальний інститут.</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 3 «Наука як соціальний інститут»</p>	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 4. Логіка та методологія науки</p> <p>1. Методологія як система принципів наукового пізнання</p> <p>2. Наукове знання як система, що розвивається.</p> <p>3. Історичні форми наукової картини світу, їх функції.</p> <p>4. Моделі наукового знання. Постнекласична наука.</p>	2	<p>Тема 4. Логіка та методологія науки</p> <p>1. Сутність понять метод, методика, методологія дослідження та їх функції.</p> <p>2. Методи пізнання: емпіричні та теоретичні.</p> <p>3. Методологічна концепція К.Поппера: фальсифікація, об'єктивність, метод проб і помилок</p> <p>4. Наукова парадигма і наукове товариство Т.Куна. Критика кумулятивізму.</p> <p>5. Епістемологічний анархізм П.Фейєрабенда.</p> <p>6. Науково – технічні революції та їх вплив на методологію наукового пошуку.</p>	4	<p>Тема 4. Логіка та методологія науки</p> <p>Опрацювати навчальні завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 4. «Логіка та методологія науки»</p>	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 5. Філософія науково-технічного розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технічний прогрес як фактор цивілізаційного розвитку. 2. Еволюція взаємовпливу між наукою і технікою. 3. Концепції технологічного детермізму. 4. Інформаційне суспільство та комунікативне середовище. Інформація і знання. 	2	<p>Тема 5. Філософія науково-технічного розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Техніка як самостійна реальність і як третя природа. 2. Принципи технологічного детермізму. 3. Теорії інформаційного суспільства: Д.Белл Е.Тоффлер М.Кастельс. 4. Проблема співвідношення знання та інформації. 	2	<p>Тема 5. Філософія науково-технічного розвитку</p> <p>Опрацювати навчальні завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 5 «Філософія науково-технічного розвитку»</p>	10
Разом за модулем 1	10		14		50

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
Модуль 2. Теоретичні основи наукового дослідження					
<p>Тема 6. Емпіричне та теоретичне наукове пізнання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура наукового знання 2. Емпіричне та теоретичне пізнання. Факти і теорії. 3. Пізнавальні прийоми і засоби емпіричного пізнання. 4. Пізнавальні прийоми і засоби теоретичного пізнання 	2	<p>Тема 6. Емпіричне та теоретичне наукове пізнання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прийоми емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. 2. Засоби теоретичного пізнання: абстрагування ідеалізація, синтез дедукція тощо. 3. Взаємозалежність емпіричного і теоретичного рівнів пізнання. Факти і теорії. 4. Практика наукового дослідження як переходу від емпіричного (наукових фактів) до наукової теорії. 	4	<p>Тема 6. Емпіричне та теоретичне наукове пізнання</p> <p>Опрацювати навчальні завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 6 «Емпіричне та теоретичне наукове пізнання»</p>	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 7. Гносеологія та епістемологія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії наукового знання. 2. Проблема істини та її критеріїв у епістемології. 3. Наукова теорія: класифікація, складові та логічна структура 4. Верифікація і фальсифікація наукових гіпотез як спосіб встановлення їх достовірності та обґрунтованості. 5. Специфіка соціоекономічного пізнання 	2	<p>Тема 7. Гносеологія та епістемологія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рівні пізнання. 2. Істина як процес, абсолютна і відносна істина. 3. Концепції істини. 4. Стадії формування соціоекономічної теорії. 	2	<p>Тема 7. Гносеологія та епістемологія</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 7 «Гносеологія та епістемологія»</p>	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 8. Теорія наукового обґрунтування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття аргументації. 2. Структура та види доведення. Верифікація і фальсифікація. 3. Емпірична та теоретична аргументація. 4. Критика і спростування. 	2	<p>Тема 8. Теорія наукового обґрунтування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Доведення – логічний метод обґрунтування думки / знань. 2. Структура доведення: теза, аргументи, демонстрація. 3. Правила доведення: щодо тези, щодо аргументів, щодо до демонстрації. 4. Спростування як доведення хибності твердження. 5. Критика явна і неявна, конструктивна і деструктивна, обґрунтована і необґрунтована, релевантна і нерелевантна. 6. Прийоми обґрунтування у нвуковому дослідженні. 	4	<p>Тема 8. Теорія наукового обґрунтування</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 8 «Теорія наукового обґрунтування»</p>	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 9. Критичне мислення і наукова дискусія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристики критичного мислення. 2. Мислення критичне креативне інноваційне. 3. Дискусія як метод вирішення спірних питань і своєрідний спосіб пізнання. 4. Коректні і некоректні способи ведення дискусії. 	2	<p>Тема 9. Критичне мислення і наукова дискусія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критичне і некритичне мисленню 2. Дискусія; диспут, полеміка, дебати. 3. Правила ведення дискусії. 4. Некоректні прийоми аргументації: аргумент до аудиторії, аргумент до особи, аргумент до мас, аргумент до людини, аргумент до сили, аргумент до незнання, тощо. 	4	<p>Тема 9. Критичне мислення і наукова дискусія</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 9 «Критичне мислення і наукова дискусія»</p>	10

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 10. Організація наукового дослідження</p> <p>1. Наука і наукове дослідження.</p> <p>2. Наукові дослідження фундаментальні та прикладні.</p> <p>3. Актуальність та соціальна значимість наукового дослідження.</p> <p>4. Дослідник і наукове співтовариство.</p>	2	<p>Тема 10. Організація наукового дослідження</p> <p>1. Об'єкт та предмет наукового дослідження.</p> <p>2. Мета та завдання наукового дослідження.</p> <p>3. Соціально-культурна визначеність наукового товариства.</p> <p>4. Обґрунтування актуальності наукового дослідження.</p>	2	<p>Тема 10. Організація наукового дослідження</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 10 «Організація наукового дослідження»</p>	10
Разом за модулем 2	10		16		50
Разом	20		30		100

Таблиця 4.2 – Тематичний план навчальної дисципліни «Філософія науки та методи наукових досліджень для здобувачів заочної форми навчання»

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
Модуль 1. Соціокультурна детермінація наукового знання					
<p>Тема 1. Особливості філософського та наукового світогляду</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософія і наука в духовній практиці людини. 2. Особливості людського ставлення до світу. 3. Характеристика світогляду. 4. Співвідношення філософії, релігії, науки 	2	<p>Тема 1. Особливості філософського та наукового світогляду</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Світогляд як форма самовизначення людини. 2. Історичні типи світогляду. 3. Науковий світогляд: формування та специфіка. 4. Предмет філософії науки, її основні функції. 	-	<p>Тема 1. Особливості філософського та наукового світогляду</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 1 «Особливості філософського та наукового світогляду»</p>	13

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 2. Генезис та еволюція науки</p> <p>1. Періодизація розвитку науки</p> <p>2. Пранаука та наука у власному значенні слова. Дві стратегії породження знань</p> <p>3. Загальний огляд розвитку науки. Дослідницька програма співвідношення науки та технології в історії</p> <p>4. Історія формування типів наукової раціональності та методології наукового пізнання (на прикладі соціоекономічних дисциплін)</p>	-	<p>Тема 2. Генезис та еволюція науки</p> <p>1. Наука як процес дослідження закономірностей реальності.</p> <p>2. Проблема пізнаваності світу у філософії.</p> <p>3. Види пізнання (буденне, художньо-образне, міфологічне, релігійне, філософське, наукове).</p> <p>4. Культурно-історична обумовленість наукових знань.</p> <p>5. Особливості наукового знання та критерії науковості: об'єктивність, системність, доказовість, раціональність, понятійно-методологічна база.</p> <p>6. Наукове пізнання як основа наукових досліджень</p>	-	<p>Тема 2. Генезис та еволюція науки</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 2 «Генезис та еволюція науки»</p>	14

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 3. Наука як соціальний інститут</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Теоретичні засади визначення статусу науки у системі соціальних інститутів сучасного суспільства 2. Організація та еволюція наукового етосу. 3. Етос Мертона (етос класичної науки) 4. Сучасна (постакадемічна) наука і науковий етос 	-	<p>Тема 3. Наука як соціальний інститут</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наукова революція XVI - XVII ст. та її вплив на розвиток пізнання. 2. Проблема методології наукового пізнання: емпіризм (Ф.Бекон) та раціоналізм (Р.Декарт). 3. Принципи класичної наукової картини світу. 4. Наукові співтовариства та їх історичні типи. 	-	<p>Тема 3. Наука як соціальний інститут.</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 3 «Наука як соціальний інститут»</p>	14

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 4. Логіка та методологія науки</p> <p>1. Методологія як система принципів наукового пізнання</p> <p>2. Наукове знання як система, що розвивається.</p> <p>3. Історичні форми наукової картини світу, їх функції.</p> <p>4. Моделі наукового знання. Постнекласична наука.</p>	2	<p>Тема 4. Логіка та методологія науки</p> <p>1. Сутність понять метод, методика, методологія дослідження та їх функції.</p> <p>2. Методи пізнання: емпіричні та теоретичні.</p> <p>3. Методологічна концепція К.Поппера: фальсифікація, об'єктивність, метод проб і помилок</p> <p>4. Наукова парадигма і наукове товариство Т.Куна. Критика кумулятивізму.</p> <p>5. Епістемологічний анархізм П.Фейєрабенда.</p> <p>6. Науково – технічні революції та їх вплив на методологію наукового пошуку.</p>	-	<p>Тема 4. Логіка та методологія науки</p> <p>Опрацювати навчальні завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 4. «Логіка та методологія науки»</p>	14

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 5. Філософія науково-технічного розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Технічний прогрес як фактор цивілізаційного розвитку. 2. Еволюція взаємовпливу між наукою і технікою. 3. Концепції технологічного детермізму. 4. Інформаційне суспільство та комунікативне середовище. Інформація і знання. 	-	<p>Тема 5. Філософія науково-технічного розвитку</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Техніка як самостійна реальність і як третя природа. 2. Принципи технологічного детермізму. 3. Теорії інформаційного суспільства: Д.Белл Е.Тоффлер М.Кастельс. 4. Проблема співвідношення знання та інформації. 	2	<p>Тема 5. Філософія науково-технічного розвитку</p> <p>Опрацювати навчальні завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 5 «Філософія науково-технічного розвитку»</p>	14
Разом за модулем 1	4		2		69

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
Модуль 2. Теоретичні основи наукового дослідження					
<p>Тема 6. Емпіричне та теоретичне наукове пізнання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура наукового знання 2. Емпіричне та теоретичне пізнання. Факти і теорії. 3. Пізнавальні прийоми і засоби емпіричного пізнання. 4. Пізнавальні прийоми і засоби теоретичного пізнання 	2	<p>Тема 6. Емпіричне та теоретичне наукове пізнання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прийоми емпіричного дослідження: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент. 2. Засоби теоретичного пізнання: абстрагування ідеалізація, синтез дедукція тощо. 3. Взаємозалежність емпіричного і теоретичного рівнів пізнання. Факти і теорії. 4. Практика наукового дослідження як переходу від емпіричного (наукових фактів) до наукової теорії. 	-	<p>Тема 6. Емпіричне та теоретичне наукове пізнання</p> <p>Опрацювати навчальні завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 6 «Емпіричне та теоретичне наукове пізнання»</p>	14

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 7. Гносеологія та епістемологія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критерії наукового знання. 2. Проблема істини та її критеріїв у епістемології. 3. Наукова теорія: класифікація, складові та логічна структура 4. Верифікація і фальсифікація наукових гіпотез як спосіб встановлення їх достовірності та обґрунтованості. 5. Специфіка соціоекономічного пізнання 	-	<p>Тема 7. Гносеологія та епістемологія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рівні пізнання. 2. Істина як процес, абсолютна і відносна істина. 3. Концепції істини. 4. Стадії формування соціоекономічної теорії. 	-	<p>Тема 7. Гносеологія та епістемологія</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 7 «Гносеологія та епістемологія»</p>	13

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 8. Теорія наукового обґрунтування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття аргументації. 2. Структура та види доведення. Верифікація і фальсифікація. 3. Емпірична та теоретична аргументація. 4. Критика і спростування 	-	<p>Тема 8. Теорія наукового обґрунтування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Доведення – логічний метод обґрунтування думки / знань. 2. Структура доведення: теза, аргументи, демонстрація. 3. Правила доведення: щодо тези, щодо аргументів, щодо до демонстрації. 4. Спростування як доведення хибності твердження. 5. Критика явна і неявна, конструктивна і деструктивна, обґрунтована і необґрунтована, релевантна і нерелевантна. 6. Прийоми обґрунтування у нвуковому дослідженні. 	-	<p>Тема 8. Теорія наукового обґрунтування</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 8 «Теорія наукового обґрунтування»</p>	14

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 9. Критичне мислення і наукова дискусія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристики критичного мислення. 2. Мислення критичне креативне інноваційне. 3. Дискусія як метод вирішення спірних питань і своєрідний спосіб пізнання. 4. Коректні і некоректні способи ведення дискусії. 	2	<p>Тема 9. Критичне мислення і наукова дискусія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Критичне і некоректне мислення 2. Дискусія; диспут, полеміка, дебати. 3. Правила ведення дискусії. 4. Некоректні прийоми аргументації: аргумент до аудиторії, аргумент до особи, аргумент до мас, аргумент до людини, аргумент до сили, аргумент до незнання, тощо. 	-	<p>Тема 9. Критичне мислення і наукова дискусія</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 9 «Критичне мислення і наукова дискусія»</p>	14

Назва теми (лекції) та питання теми (лекції)	Кількість годин	Назва теми та питання семінарського, практичного або лабораторного заняття	Кількість годин	Завдання самостійної роботи у розрізі тем	Кількість годин
<p>Тема 10. Організація наукового дослідження</p> <p>1. Наука і наукове дослідження.</p> <p>2. Наукові дослідження фундаментальні та прикладні.</p> <p>3. Актуальність та соціальна значимість наукового дослідження.</p> <p>4. Дослідник і наукове співтовариство.</p>	-	<p>Тема 10. Організація наукового дослідження</p> <p>1. Об'єкт та предмет наукового дослідження.</p> <p>2. Мета та завдання наукового дослідження.</p> <p>3. Соціально-культурна визначеність наукового товариства.</p> <p>4. Обґрунтування актуальності наукового дослідження.</p>	2	<p>Тема 10. Організація наукового дослідження</p> <p>Опрацювати завдання, передбачені дистанційним курсом до теми 10 «Організація наукового дослідження»</p>	13
Разом за модулем 2	4		2		69
Разом	8		4		138

Розділ 5. Система оцінювання знань здобувачів

Поточна успішність здобувачів за виконання навчальних видів робіт оцінюються за допомогою національної шкали оцінок. Оцінюється робота аспірантів на лекціях, практичних заняттях, якість та своєчасність виконання індивідуальних завдань та модульних робіт

З метою мотивації здобувачів до активного та якісного виконання усіх видів навчальної роботи протягом семестру до загальної підсумкової оцінки додаються бали – коефіцієнт мотивації (10 % від загальної підсумкової оцінки). Мотивація здобувачів застосовується за умови виконання ними всіх видів навчальної роботи, які передбачені робочим навчальним планом підготовки здобувачів і робочою навчальною програмою з навчальної дисципліни «Філософія науки та методи наукових досліджень» незалежно від результатів виконання.

Підсумкове оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «Філософія науки та методи наукових досліджень» здійснюється у формі екзамену.

Таблиця 5.1 – Розподіл балів за результатами вивчення навчальної дисципліни «Філософія науки та методи наукових досліджень»

Види робіт	Максимальна кількість балів
3 семестр	
Модуль 1 (теми 1-5): усна відповідь (3 бали); виконання завдань для самостійної роботи (2 балм); перша поточна модульна робота (5 балів)	30
Модуль 2 (теми 6-10): усна відповідь (3 бали); виконання завдань для самостійної роботи (2 бали); друга поточна модульна робота (5 балів)	30
Підсумковий контроль (екзамен)	40
Разом	100

Таблиця 5.2 – Система нарахування додаткових балів за видами робіт з вивчення навчальної дисципліни

Форма роботи	Вид роботи	Бали
1.Навчальна	1.1. Проходження освітнього курсу за тематикою навчальної дисципліни на платформі Prometheus чи іншій платформі (за погодженням з викладачем)	10

	1.2. Підготовка реферату за самостійно визначеною темою згідно з тематикою навчальної дисципліни та погодженням із викладачем	5
2.Науково-дослідна	2.1.Участь у конференціях, вебінарах за тематикою навчальної дисципліни	5
	2.2.Участь у круглих столах, форумах з науково-практичних проблем, дотичних до тем навчальної дисципліни	5

За додаткові види навчальних робіт здобувач може отримати не більше 25 балів. Додаткові бали додаються до загальної підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, але загальна підсумкова оцінка не може перевищувати 100 балів.

Таблиця 5.3 – Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни «Філософія науки та методи наукових досліджень»

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Дуже добре
74–81	C	Добре
64–73	D	Задовільно
60–63	E	Задовільно достатньо
35–59	FX	Незадовільно з можливістю проведення повторного підсумкового контролю
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни та проведенням підсумкового контролю

Розділ 6. Інформаційні джерела

Основні джерела:

1. Голубович І. В., Шевцов С. П. Філософія науки та етика науковця: Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи здобувачів третього освітньо-наукового рівня октора філософії. Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2021. 53 с. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/items/9a3e3d5f-3d09-40d3-b1dc-aba4402764be>

2. Дзьобань О.П. Філософія науки: підруч. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 516 с. https://ippi.org.ua/sites/default/files/dzoban_filosofiya_nauki.pdf
3. Карівець І., Кадило А. Сучасна філософія науки: теми й проблеми: навчальний посібник. Львів: Новий світ-2000, 2024. 141 с.
4. Комунікативні трансформації в сучасній науці: Монографія, К., Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, 2022. 394 с. URL: <http://surl.li/aseekj>
5. Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Київ: Університетська книга, 2023. 229 с.
6. Філософія науки: підручник. / О.П. Сидоренко, С.С. Корлюк, О.А. Коваленко, Т.В. Розова та ін.; за ред. О.П. Сидоренка. Одеса: 2020. 230 с. URL: <http://surl.li/gojmpa>
7. Філософські проблеми сучасного наукового пізнання: підручник для студентів/магістрів усіх спеціальностей і форм навчання. / Я.В. Тараросєв та ін. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2023. 350 с. URL: <http://surl.li/vwemkb>
8. Усанова Л.А., Усанов І.В. Суперечності суспільства знань: освітні трансформації та виклики. Філософські обрії. Полтава, 2023, № 47. С. 51-60. URL : <http://surl.li/ikmrhw>
9. Synthetic biology : a sociology of changing practices, Andrew S. Balmer, Katie Bulpin University of Manchester, UK, Susan Molyneux-Hodgson University of Sheffield, UK. 2016. URL : <http://surl.li/qgewee>
10. The Nature of Scientific Thinking: On Interpretation, Explanation, and Understanding. International Studies in the Philosophy of Science. 2015. URL : <http://surl.li/xmbuev>

Додаткові джерела:

1. Дзьобань О.П. Філософія науки: підруч. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 516 с. URL: https://ippi.org.ua/sites/default/files/dzoban_filosofiya_nauki.pdf
2. Добронравова І. Практична філософія науки: зб. наук. праць. Суми: Унська книга, 2023. 352 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dodr-phil-2017.pdf>
3. Кузь О. М., Чешко В. Ф. Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. URL : <http://surl.li/hafffl>
4. Максютя М.Є., Соколова О.М. Філософсько-науковий практикум: контрольні запитання, вправи, тести: навч.-метод. посіб. Херсон: «ОЛДПІЛЮС», 2020. 260 с.
5. Маруховська-Картунова О.О. Філософія науки щодо формування культури філософсько-аналітичного мислення в контексті наукового дискурсу. Актуальний філософський дискурс: трансформаційні зміни в умовах війни: науковий круглий стіл до Міжнародного дня філософії, 16 листопада 2023 року. Львів-Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 96-100. URL : <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/244/6504/14789-1>
6. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / За ред. І. С. Добронравової, О. В. Руденко. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/bibli/Methdl.pdf>

7. Павлов В.Л. Методологічна цінність філософського знання. Соціокультурні передумови трансформації методології науки / під. ред. М.Ю.Савельєвої та Т.Д.Суходуб. К. : Четверта хвиля. 2020. С.70-281.
8. Пегінова О. Б. Філософія науки: навч. посіб. Одеса, 2018. URL: https://unisprt.edu.ua/sites/default/files/vseDcumenti/filfsiya_ta_metdlgiya_nauky.pdf
9. Семенюк Е.С .Філософія сучасної науки і техніки: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2017.
10. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін.; за ред. І. С. Добронравової. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2018. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Phil-science.pdf>
11. Філософія науки. Навчальний посібник / Сторожук С. В., Гоян І. М., Данилова Т. В., Матвієнко І. С. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2017 – 588 с. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/1549>
12. Філософія науки: підруч. / О.П. Сидоренко та ін.; за ред. О.П. Сидоренка. Одеса: ОДАУ, 2020. 230 с.
13. Філософські засади наукової діяльності: конспект лекцій / уклад. Б. В. Новіков та ін. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 130 с.

Розділ 7.

Програмне забезпечення навчальної дисципліни

Виконання практичних завдань за окремими темами дисципліни з використанням автоматизації доступу до баз даних і знань, а також розв'язання конкретних професійних завдань. Практичні завдання зроблено у середовищі MS Office (MS Word, MS Excel, MS Access, MS PowerPoint), MS FrontPage, VBA, що прості у використанні, мають зручний інтерфейс користувача. Спеціалізоване програмне забезпечення комп'ютерної підтримки освітнього процесу з навчальної дисципліни (Microsoft Project). Результати виводяться на екран монітору, у разі необхідності - на принтер у вигляді тексту, таблиць тощо.